

2016 UM Incorrecte omgang met onderzoeksbestanden - ongegrond

Aanleiding

De Commissie Wetenschappelijke Integriteit (hierna: Commissie) UM heeft op 31 oktober 2014 een door (..) (klager) ingediende klacht ontvangen. Deze klacht spitst zich toe op mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit door (..) (beklaagde). Ten tijde van de veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit was beklaagde in dienst van de Universiteit Maastricht.

Onderwerp van de klacht

De klacht van klager heeft betrekking op de volgende aspecten:

- a) er is niet volgens de principes van goed wetenschappelijk onderzoek gehandeld omdat beklaagde niet aan klager als co-auteur fiat heeft gevraagd vooraleer tot submittie van artikelen over te gaan en klager niet de beschikking heeft gegeven over de volledige datasets die aan de manuscripten ten grondslag lagen;
- b) klager heeft zijn bedenkingen eerst intern geuit. Op basis hiervan is binnen de faculteit een 'Waarheidscommissie' ingesteld. Hiermee is volgens klager niet gehandeld volgens de richtlijnen van de 'Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Maastricht'. Het rapport van deze commissie is niet aan klager ter beschikking gesteld. Klager is op basis van het advies van de 'Waarheidscommissie' door de decaan van de faculteit ontheven van zijn taak als promotor van beklaagde;
- c) klager is van mening dat hij onterecht van zijn taak als promotor van beklaagde ontheven is. Naar zijn mening heeft hij zich gedragen zoals een promotor zich moet gedragen, zich gekweten van de door de universiteit opgelegde taken, zich niet onheus opgesteld richting beklaagde en alleen de wetenschappelijke dialoog gezocht.

Verweer

Beklaagde heeft per brief van 20 november 2014 gereageerd op de klacht van klager.

Allereerst concludeert beklaagde dat de klacht van klager geen elementen bevat die in de opsomming van schendingen van de wetenschappelijke integriteit genoemd worden in de bijlage bij de "Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Maastricht". Tevens is beklaagde van mening dat de door klager genoemde punten b en c geen betrekking hebben op handelen van beklaagde. Beklaagde stelt daarom vraagtekens bij de ontvankelijkheid van de klacht. Ten aanzien van de door klager genoemde aspecten, merkt beklaagde het volgende op:

- a) Klager heeft de werkbestanden gekregen van de artikelen waar klager als coauteur bij betrokken was en heeft als lid van het onderzoeksteam meegewerkt aan het proces van data cleaning, statistische analyse en het schrijven van manuscripten;
- b) Klager heeft zelf ingestemd met de instelling van de 'Waarheidscommissie' en de daarvoor gevolgde procedure. Twee leden zijn op advies van klager uitgenodigd om zitting te nemen in deze commissie. Beklaagde vraagt zich daarom af waarom klager nu van mening is dat hiermee niet is gehandeld volgens de richtlijnen van de UM;

c) Beklaagde is van mening dat klager beklaagde onheus behandeld heeft, wat voor beklaagde reden was om de werkrelatie met klager te beëindigen.

Procedure

De Commissie heeft in eerste instantie kennis genomen van de klacht van klager. De Commissie heeft uitgebreid stilgestaan bij de vraag of de klacht ontvankelijk is. Alhoewel de Commissie van mening is dat er in deze zaak sprake is van vermenging van aspecten van persoonlijke en wetenschappelijke aard, heeft de Commissie geoordeeld dat de klacht voldoende aanleiding geeft tot nader onderzoek, met name waar het betreft de kwaliteitsbewaking en controleerbaarheid van databestanden. Dit punt raakt het in de bijlage bij de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Maastricht genoemde punt 7 ("het begaan van verwijtbare onzorgvuldigheden bij het verrichten van onderzoek. Er is pas sprake van wangedrag wanneer de onderzoeker verder gaat dan fouten en slordigheden en zijn handelwijze niet bijstelt na ernstige en gefundeerde kritiek. Een CWI kan laten onderzoeken of daarvan sprake is") en het in de onlangs herziene Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening van de VSNU genoemde punt Controleerbaarheid ("gepresenteerde informatie is controleerbaar. Als onderzoeksresultaten openbaar worden gemaakt, blijkt duidelijk waar de gegevens en de conclusies op zijn gebaseerd, waaraan ze zijn ontleend en waar ze te controleren zijn" en "ruwe onderzoeksgegevens worden zodanig gearchiveerd dat deze te allen tijde met een minimum aan tijd en handelen kunnen worden geraadpleegd").

De Commissie heeft geoordeeld dat de klacht ontvankelijk is en heeft zowel het College van Bestuur als de decaan hiervan op de hoogte gesteld. Vervolgens is beklaagde verzocht om schriftelijk verweer. De Commissie heeft kennis genomen van dit verweer. De Commissie heeft vervolgens klager en beklaagde separaat gehoord. Naast het horen van klager en beklaagde heeft de Commissie een gesprek gehad met klager, (...). De Commissie heeft tevens kennis genomen van door klager en beklaagde ingebrachte aanvullende stukken, alsmede het rapport van de "Waarheidscommissie". De Commissie heeft aan klager en beklaagde meegedeeld dat zij zich in deze casus zal beperken tot de aspecten die raken aan de wetenschappelijke integriteit en niet zal ingaan op verstoorde persoonlijke verhoudingen aangezien dit buiten de reikwijdte van de bevoegdheid van de Commissie valt.

De Commissie heeft tevens de decaan verzocht om klager de beschikking te geven over het rapport van de "Waarheidscommissie". De decaan heeft aan dit verzoek voldaan.

Overwegingen van de Commissie

Klager heeft in zijn klacht drie elementen geformuleerd op basis waarvan hij vermoedt dat de wetenschappelijke integriteit in het geding is. De Commissie heeft bij haar overwegingen mede betrokken de bijlage bij de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit UM bevattende een opsomming van gedragingen die in ieder geval tot schending van de wetenschappelijke integriteit moeten worden gerekend en de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (VSNU, 2014). De klacht zou betrekking hebben op het begaan van verwijtbare onzorgvuldigheden (in de opsomming vermeld onder punt 7) en het principe van Controleerbaarheid in de Gedragscode.

De klacht bestaat uit drie elementen. Ten aanzien van het eerste element, het niet om toestemming vragen aan coauteurs voor submitatie van artikelen en het niet ter beschikking stellen van databestanden is de Commissie het volgende van mening: de Klachtenregeling geeft voorbeelden van schendingen van de wetenschappelijke integriteit die met de erkenning van auteurschap samenhangen, zoals het

opzettelijk negeren en niet erkennen van bijdragen van andere auteurs en het zich onterecht voordoen als (mede-)auteur. Hiervan is in dit geval geen sprake, alhoewel over de mate van de bijdrage van klager verschillende meningen bestaan. Het is echter goed academisch gebruik dat iedere auteur die zijn naam verbindt aan een artikel instemt met de submittie van dit artikel. Van dit gebruik is in dit geval afgeweken. Verstoorde persoonlijke verhoudingen hebben hierin naar het oordeel van de Commissie een belangrijke rol gespeeld. De Commissie velt, zoals eerder gesteld, geen oordeel over zaken die met verstoorde werk- en persoonlijke relaties van doen hebben. Dit laat onverlet dat klager zich naar het oordeel van de Commissie wel kan beroepen op punt 5 van de in de bijlage bij de Klachtenregeling genoemde voorbeeld van schending van de wetenschappelijke integriteit: "een onderzoeker die zijn naam aan een publicatie verbindt, vergewist zich zo goed mogelijk van de juistheid en integriteit van de inhoud" en hetgeen in de Gedragscode vermeld is: "handelen is controleerbaar als het voor anderen mogelijk is om na te gaan of het voldoet aan relevante maatstaven (bijvoorbeeld van kwaliteit of betrouwbaarheid)" en "ruwe onderzoeksgegevens worden zodanig gearchiveerd dat deze te allen tijde met een minimum aan tijd en handelen kunnen worden geraadpleegd".

Klager heeft op basis van door beklagde aan hem aangeleverde werkbestanden twijfels geuit over de kwaliteit van deze werkbestanden en daarmee ook aan de kwaliteit van de 'moederbestanden' waaruit deze werkbestanden geëxtraheerd zijn. De opmerkingen van klager hebben geleid tot aanpassing van manuscripten en in één geval tot een 'supplemental file' bij een reeds gepubliceerd artikel. De Commissie acht de door klager geuite zorgen terecht en wijst hierbij op een passage in de rapportage van de "Waarheidscommissie": "het moederbestand bevat onzorgvuldigheden en slordigheden maar door (...)/beklaagde wordt gesteld dat dit zo gering is dat het slechts tot ruis leidt en de uitkomst niet beïnvloedt. Niettemin zijn er tijdens de analyses onzorgvuldigheden naar boven gekomen. Er is echter geen duidelijk protocol hoe, door wie en wanneer deze fouten en onzorgvuldigheden in het moederbestand worden gecorrigeerd. Herhaalde selectie op basis van dezelfde criteria kan daarmee tot een ander werkbestand leiden als gevolg van tussentijdse correctie en uitbreiding van het bestand. De beschikbaarheid van het moederbestand helpt daarbij niet".

De Commissie heeft tevens kennis genomen van de wijze waarop de betwiste bestanden tot stand zijn gekomen. Deze 'moederbestanden' waren oorspronkelijk bedoeld als zorgbestanden en zijn in later stadium gebuikt voor onderzoeksdoeleinden.

De Commissie is van mening dat klager zich in de rol van promotor en co-auteur moet kunnen vergewissen van de juistheid van databestanden, zeker in het geval er door hem twijfels geuit worden over de werkbestanden. Deze werkbestanden worden immers geëxtraheerd uit 'moederbestanden', de Commissie kan klager goed volgen in zijn redenering dat deze 'moederbestanden' dan ook omissies kunnen of moeten bevatten. Klager heeft gewezen op omissies en beklagde niet beschuldigd van het falsificeren of figneren van data. De Commissie acht het de wetenschappelijke verantwoordelijkheid van iedere onderzoeker om twijfels over databestanden te onderzoeken en weg te nemen. Toegang tot de volledige bestanden en niet alleen de werkbestanden vormt in dit geval de basis voor een wetenschappelijke discussie en had klager in staat gesteld om aan zijn controlerende taak als promotor en coauteur op een juiste wijze invulling te geven.

De argumentatie van beklagde en betrokkenen dat de 'moederbestanden' om privacyoverwegingen niet toegankelijk zijn voor personen die niet betrokken zijn bij de behandeling van de in de bestanden opgenomen patiënten, houdt volgens de Commissie geen stand. Een bestand (ook al is dit bestand oorspronkelijk als zorgbestand bedoeld) dat als onderzoeksbestand gebruikt wordt, moet ingericht worden aan de hand van de vereisten die daarvoor staan en in elk geval toegankelijk zijn voor de leden van het onderzoeksteam. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een publicatie van het Ministerie van

Volksgezondheid, Welzijn en Sport . Voldoende waarborgen hadden ingebouwd kunnen worden om de privacy van patiënten te waarborgen, bijvoorbeeld door het werken met coderingen. Uit de gesprekken is het de commissie duidelijk geworden dat de kwaliteitsbewaking van de betreffende bestanden gedurende langere perioden niet optimaal was. (...) heeft als lid van de "Waarheidscommissie" de Commissie meegedeeld dat de "Waarheidscommissie" geconcludeerd heeft dat er geen gestructureerd georganiseerde activiteit bestond om fouten die in het werkbestand opgemerkt werden ook in het 'moederbestand' te herstellen. (...) heeft er tevens op gewezen dat ieder groot databestand omissies en fouten bevat. (...) heeft aangegeven dat de kwaliteitsbewaking van de bestanden inmiddels sterk verbeterd is.

De Commissie is van mening dat juist in geval van twijfel wetenschappers open moeten staan voor discussie en de gelegenheid moeten bieden om deze discussie op juiste wijze te voeren. Dat betekent dat in dit geval klager toegang had moeten krijgen tot de volledige bestanden. De conclusie van de 'Waarheidscommissie' dat omissies in de bestanden niet geleid hebben tot significante afwijkingen in de resultaten van de onderzoeken als beschreven in de artikelen neemt de Commissie ter kennisgeving aan, maar raakt niet aan de kern van deze zaak: de controleerbaarheid van en toegang tot databestanden.

De Commissie is echter niet van mening dat deze klacht zich terecht richt tot beklagde. De Commissie is niet van mening dat beklagde ernstig verwijtbare onzorgvuldigheid of frauduleus handelen verweten kan worden. In deze casus is er geen sprake van falsificatie of het figneren van onderzoeksgegevens, gedragingen die beschouwd worden als schending van de wetenschappelijke integriteit. Er is ten hoogste sprake van slordigheidsfouten bij de totstandkoming van artikelen, al dan niet veroorzaakt door omissies in databestanden buiten de schuld van beklagde. Slordigheidsfouten zijn verwijtbaar, maar menselijk en kunnen zeker een promovendus niet te zwaar aangerekend worden. Beklagde was niet verantwoordelijk voor de totstandkoming of de kwaliteitsbewaking van de 'moederbestanden'. Als er al sprake is van verwijtbaar gedrag, dan is de Commissie van mening dat dit zich richt op de senioronderzoekers die betrokken zijn of waren bij de kwaliteitsbewaking van de databestanden. De Commissie is van mening dat de discussie over de ter beschikking stelling van bestanden niet tussen promotor en promovendus gevoerd had moeten worden, maar tussen de promotor, de co-promotoren en degenen onder wiens verantwoordelijkheid het bestand tot stand is gekomen en beheerd wordt.

De Commissie plaatst enige vraagtekens bij de instelling van een "Waarheidscommissie", maar ziet dit niet als strijdig met de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Maastricht. Het staat betrokkenen vrij om een (ad hoc) commissie in te stellen en om advies te vragen, net zoals het betrokkenen vrij staat om een klacht in te dienen bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De Commissie is echter wel van mening dat zaken die betrekking hebben op wetenschappelijke integriteit in principe voorgelegd dienen te worden aan de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit of de Commissie Wetenschappelijke Integriteit aangezien dit de door het College van Bestuur voor dit doel ingestelde gremia zijn.

Klager heeft echter wel meegewerkt aan de totstandkoming van de "Waarheidscommissie" en mogelijke onderzoeksvragen aangedragen. Klager had er ook voor kunnen kiezen dit niet te doen en direct een klacht in te dienen bij de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. De Commissie heeft met enige verbazing kennisgenomen van het feit dat het rapport van de "Waarheidscommissie" niet aan klager voorgelegd is en dat dit uiteindelijk pas gebeurd is na een verzoek van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit aan de decaan.

Klager is van mening dat hij door de decaan onterecht als promotor van beklagde ontheven is. De Commissie kan hierover geen oordeel vellen. De Commissie beschouwt dit als een facultaire aangelegenheid en bevoegdheid van de decaan.

Advies van de Commissie aan het College van Bestuur

De Commissie Wetenschappelijke Integriteit UM adviseert het college om de klacht van klager jegens beklagde ontvankelijk, maar niet gegrond te verklaren in de zin dat zijdens beklagde geen sprake is geweest van frauduleus of ernstig verwijtbaar handelen.

De Commissie constateert dat deze klacht aan het licht heeft gebracht dat er het nodige schort aan de kwaliteitsbewaking van de gebruikte onderzoeksbestanden en onderschrijft de aanbevelingen die de "Waarheidscommissie" gedaan heeft met betrekking tot verbetering van procedures hieromtrent. De Commissie Wetenschappelijke Integriteit adviseert het College om dit onderwerp ook aan de orde te stellen in het College van Decanen en te wijzen op het belang van correcte omgang met onderzoeksbestanden.

Oordeel College van Bestuur

Het College van Bestuur heeft het advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit tot aanvankelijk oordeel overgenomen en de klacht ontvankelijk, maar niet gegrond verklaard in de zin dat zijdens beklagde geen sprake is geweest van frauduleus of ernstig verwijtbaar handelen.

Daarnaast heeft het College van Bestuur kennis genomen van de opmerkingen van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit over de correcte omgang met onderzoeksbestanden. Naar aanleiding hiervan heeft het College besloten het onderwerp in het College van Decanen aan de orde te stellen.

LOWI

Op 9 maart 2015 heeft klager het aanvankelijk oordeel van het College van Bestuur aan het LOWI voorgelegd. Op 18 februari 2016 komt het LOWI in zijn advies tot de conclusie dat het verzoek ongegrond is en adviseert zij het College van Bestuur zijn aanvankelijk oordeel ongewijzigd over te nemen als definitief besluit. Het volledige advies is te lezen op de website van het LOWI.

Op 22 februari 2016 heeft het College van Bestuur dan ook met inachtneming van het advies van het LOWI besloten zijn aanvankelijk oordeel ongewijzigd over te nemen als definitief besluit.